

**BELGISCH VOORZITTERSCHAP VAN DE RAAD
VAN DE EU IN 2024**

Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.serv.be - T +32 2 209 01 11 - E info@serv.be

Decretale opdracht SERV-decreet 7 mei 2004 art. 20 (SAR-functie)

Goedkeuring raad 27 november 2023

Contactpersoon Pim Verbunt pverbunt@serv.be

De heer Jan JAMBON

Minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlandse Zaken,
Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management

Martelaarsplein 19

B-1000 Brussel

Belgisch voorzitterschap van de Raad van de EU 2024

Mijnheer de minister-president

Met dit advies op eigen initiatief geeft de SERV op hoofdlijnen zijn appreciatie, opmerkingen en aandachtspunten over de Vlaamse invulling van het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de EU 2024. De SERV is zeer tevreden dat de Vlaamse Regering, naast het optimaal invullen van haar formele rol, het voorzitterschap wil gebruiken om ook bredere doelstellingen te realiseren. Een permanente en actieve samenwerking tussen alle overheden van dit land én een sterke betrokkenheid van de burgers, ondernemingen en het middenveld zullen essentieel zijn om deze doelstellingen waar te maken.

De SERV werd in de afgelopen periode alvast op verschillende momenten geïnformeerd over de voorbereidingen die Vlaanderen treft. De Vlaamse sociale partners waarderen deze inspanningen en vragen om ook in de komende periode blijvend geïnformeerd en betrokken te worden.

De SERV schuift in dit advies enkele inhoudelijk-thematische aandachtspunten naar voor, die in de visie van de Vlaamse sociale partners prioritair zijn en/of nog niet of niet prominent genoeg in het projectplan naar voor komen. De Vlaamse sociale partners vragen de Vlaamse Regering om rekening te houden met deze aandachtspunten.

Het is in ieders belang dat het Belgisch voorzitterschap 2024 een succesverhaal wordt. De Vlaamse Regering vindt in de SERV alvast een supporter en partner om een succes te maken van het voorzitterschap. De Vlaamse sociale partners staan uiteraard open om, waar wenselijk, een bijdrage te leveren aan het voorzitterschap

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Caroline Copers
voorzitter

Inhoud

Advies	5
Algemene appreciatie Vlaamse invulling voorzitterschap	5
Inhoudelijke aandachtspunten	7

Advies

Algemene appreciatie Vlaamse invulling voorzitterschap

België zal van 1 januari 2024 tot en met 30 juni 2024 voor de 13e keer het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie bekleden. Binnen het Belgisch EU-voorzitterschap zal Vlaanderen een belangrijke rol spelen. De bevoegdheidsverdeling in België tussen de federale overheid en de gewesten en gemeenschappen, geldt immers ook voor de invulling van EU-beleid (in foro interno, in foro externo). In het voorzitterschap zal Vlaanderen België vertegenwoordigen als voorzitter van de Raad voor de domeinen Industrie, Jeugd, Cultuur, Media en Visserij. Daarnaast neemt Vlaanderen ook de Belgische stoel op als woordvoerder voor de domeinen Interne markt, Volksgezondheid, Vervoer, Onderwijs, Sport, Visserij en Landbouw. Verder bepaalt Vlaanderen in de andere domeinen waar het bevoegd is mee de standpunten die België inneemt in de Raad en kan het eigen vergaderingen en evenementen organiseren.

Een constructieve en intense samenwerking tussen de deelstaten en federale overheid is een essentiële voorwaarde om een succesverhaal van het Belgisch voorzitterschap te maken. De SERV vindt het belangrijk dat alle regeringen van dit land nu, tijdens de laatste fase van de voorbereidingen, en in de loop van het voorzitterschap blijven inzetten op een actieve samenwerking. Eerder dit jaar riep de SERV de diverse overheden in ons land al op om de onderlinge samenwerking te versterken¹.

Het Belgisch voorzitterschap vindt plaats op het einde van de huidige EU-legislatuur, aangezien de Europese burgers in juni 2024 naar de stembussen trekken en er nadien ook een nieuw College van Commissarissen aangesteld wordt. Het Belgisch voorzitterschap staat dus voor de belangrijke uitdaging om, tijdens de eerste maanden van 2024 tot wanneer het Europees Parlement in reces gaat, de onderhandelingen over de lopende wetgevingsdossiers af te ronden. Tegelijk biedt het einde van een EU-legislatuur een opportuniteit om inhoudelijke voorstellen voor te bereiden voor de inkomende Europese Commissie. Op deze manier kan België/Vlaanderen ook de inhoudelijke agenda van de komende EU-legislatuur beïnvloeden, dus met impact op de langere termijn.

De Vlaamse sociale partners hebben de afgelopen periode met grote belangstelling kennis genomen van de vele voorbereidingen die Vlaanderen voor het voorzitterschap treft. Het Vlaamse projectplan bevat de inhoudelijke krachtlijnen die voor Vlaanderen de leidraad voor het

¹ SERV (2023). [Oproep en rapport samenwerking Vlaams en Federaal niveau met andere gemeenschappen en gewesten.](#)

EU-voorzitterschap vormen. Het plan identificeert vijf inhoudelijke doelstellingen. De vijf inhoudelijke doelstellingen die vooropgesteld worden door de Vlaamse Regering zijn: 1\ het optimaal invullen van de rol van het voorzitterschap in de EU-besluitvorming (formele rol), 2\ de Vlaamse belangenbehartiging binnen de EU versterken, 3\ de internationale reputatie en het imago van Vlaanderen versterken als state-of-the-art regio met een actief EU-beleid, 4\ de EU-reflex binnen de Vlaamse overheid versterken en 5\ het EU-debat in de Vlaamse samenleving levendiger maken.

De Vlaamse sociale partners onderschrijven deze inhoudelijke doelstellingen en zijn tevreden dat de Vlaamse Regering, naast het optimaal invullen van haar formele rol (doelstelling 1), wenst in te spelen op de opportuniteiten die het voorzitterschap met zich meebrengt (doelstellingen 2-5). De Europese Unie is voor België en Vlaanderen, als kleine, open economie in het hart van Europa, van primordiaal belang voor duurzame economische en sociale vooruitgang en veiligheid. In de visie van de Vlaamse sociale partners is het dan ook niet alleen wenselijk, maar zelfs noodzakelijk om tijdens het voorzitterschap de Europese Unie dichterbij de burger te brengen en zo van onderuit bij te dragen aan een breder draagvlak voor het Europese project. Dit kan door verbindingen aan te gaan, bruggen te bouwen en het debat tussen de bevolking en de Europese instellingen aan te vuren, het Europese bewustzijn en de kennis over de Europese Unie te vergroten en de (meer)waarde van Europa aan te tonen en in de kijker te zetten.

Daarnaast verwelkomt de SERV dat de Vlaamse Regering de gelegenheid van het voorzitterschap wil gebruiken om de belangenbehartiging, reputatie en imago van Vlaanderen binnen de EU te versterken, onder meer door de vele troeven en expertise van Vlaanderen internationaal uit te dragen. Een succesvolle uitrol van het indrukwekkende arsenaal aan (informele) vergaderingen, ceremonies, conferenties, netwerkevenementen, fora, colloquia, enz. die in de marge van het voorzitterschap georganiseerd worden, zal essentieel zijn om ook deze bredere, niet-formele doelstellingen waar te maken.

De Vlaamse sociale partners hechten veel belang aan de ambitie van de Vlaamse Regering om de Vlaamse burgers en ondernemingen, alsook het bredere Vlaamse middenveld actief bij het voorzitterschap te betrekken. De SERV werd in de afgelopen periode alvast op verschillende momenten en via diverse kanalen geïnformeerd over de voorbereidingen die Vlaanderen treft. De Vlaamse sociale partners waarderen deze inspanningen en vragen de Vlaamse Regering om dit engagement in de komende periode door te trekken. De Vlaamse sociale partners vragen om zowel de komende weken als tijdens het voorzitterschap blijvend geïnformeerd en betrokken te worden. Deze betrokkenheid is in alle sociaaleconomische dossiers belangrijk, dus ook binnen de domeinen waar Vlaanderen geen voorzitter of woordvoerder is (bv. sociale top).

Inhoudelijke aandachtspunten

Hierna formuleert de SERV enkele bijkomende aandachtspunten. Het gaat om thema's en aandachtspunten die in de visie van de Vlaamse sociale partners prioritair zijn en/of nog niet of niet prominent genoeg in het projectplan naar voor komen:

- **De sense of urgency voor een competitieve en slagkrachtige Vlaamse en Europese industrie.** De grote impact van de slabakkende conjunctuur op de (energie-intensieve) industrie in Europa en de budgettaire concurrentie met onze buurlanden met betrekking tot staatsteun voor de industrie voeden in ons land de angst voor verlies aan concurrentiepositie in sommige sectoren van de industrie. In zijn advies over reshoring² wees de SERV erop dat de hoge inflatie en de krapte op de arbeidsmarkt kosten-, personeels- en kennisgerelateerde implicaties hebben die een doorslaggevende rol kunnen spelen in het localisatiebeslissingsproces van ondernemingen. De stijgende energie- en loonkosten kunnen bovendien een rem zetten op nieuwe aanwervingen, leiden tot een bijstelling van investerings- en groeiplannen en offshoring van activiteiten in de hand werken. De sociale partners vangen meer en meer signalen op dat ondernemingen zich op een kantelmoment bevinden: in Vlaanderen of elders investeren. Deze problematiek speelt zich sinds kort ook af binnen Europa. Onze buurlanden zijn onze grootste concurrenten geworden, terwijl er net werk moet worden gemaakt van een coherent en gecoördineerd Europees industrieel beleid (zie infra).
- **Creëer de juiste randvoorwaarden voor een veerkrachtige en rechtvaardige transitie van de industrie.** Sommige takken van vooral de basisindustrie staan voor structurele uitdagingen omwille van de hoge en schommelende energieprijzen en omdat zij hun productieproces moeten vergroenen in kader van fit for 55. Vanuit dat perspectief moeten nieuwe industriële activiteiten en waardeketens ontwikkeld worden. De bestaande industrie moet nieuwe perspectieven krijgen door verder in te zetten op koolstofarme energie en duurzame productie. Vlaanderen moet erop aandringen dat er op Europees vlak de juiste randvoorwaarden komen voor een rechtvaardige transitie van de industrie (o.a. in de staatsteunregelgeving, infrastructuur, groen productbeleid en levenslang leren) die geen regio's, bedrijven en werknemers achterlaat.
- **Extra focus op de kmo in de industriële transformatie.** De SERV erkent het belang van zowel startende ondernemingen, Vlaamse 'kmo's en buitenlandse ondernemingen die in Vlaanderen investeren. Elk van deze groep ondernemingen heeft een rol te spelen in het proces van industriële transformatie en verdient de nodige beleidsaandacht. De betrokkenheid van kmo's is niettemin een belangrijk aandachtspunt bij de slimme specialisatiestrategie omdat zij de rijke schakering van het Vlaams economisch weefsel belichamen. Dat biedt opportuniteiten voor sectoroverschrijdende kennisclustering in waardenketens. Groeigezinde kmo's moeten, net als grotere ondernemingen, focussen op een

² SERV (2022). [Advies en rapport reshoring](#).

transformatie van hun activiteiten om te kunnen overleven in een toegenomen competitieve omgeving. De SERV pleit er daarom voor dat kmo's in Europa/Vlaanderen optimaal aan bod komen in het industrieel ondersteuningsbeleid. Bijzondere focus moet daarbij uitgaan naar specifieke beleidsmaatregelen om de groeibelemmeringen aan te pakken waarmee veel kmo's worden geconfronteerd.

- **De nood aan een daadkrachtig Europa dat het principe van 'open strategische autonomie'³ consequent toepast in de huidige geopolitieke machtsstrijd.** Open strategische autonomie houdt in dat de EU erin slaagt haar publieke vitale belangen alsook haar risicovolle strategische afhankelijkheden te verminderen zonder het economisch fundament, zijnde de interne markt, in het gedrang te brengen. Dit belangrijke beginsel belet niet dat de EU moet blijven inzetten op internationale samenwerking en handel om de wereldwijde uitdagingen zoals klimaatverandering en de energiecrisis op een succesvolle manier aan te pakken. Uiteraard moet de EU niet naïef zijn en haar concurrentiepositie zomaar te grabbel gooien. Waar nuttig en noodzakelijk zal zij ten gepaste tijde moeten ingrijpen met instrumenten die haar strategische financieel-economische belangen beschermen, de voorzieningszekerheid verzekeren van cruciale industrietakken en de gelijke werking van de interne markt verzekeren: 'open waar het kan, beschermen waar het moet'.
- **Het vitale belang van een gelijk speelveld, zowel ten aanzien van de buitenwereld als intern binnen de Unie.** De geopolitieke rivaliteit heeft geleid tot een strijd om de leveringszekerheid van kritieke materialen en grondstoffen en om het technologische leiderschap in cruciale domeinen van de digitale en klimaatneutrale transitie. Dit gaat gepaard met een subsidierace met gigantische budgettaire steunmiddelen ter vrijwaring en versterking van de eigen marktpositie. Ondanks zijn waarschuwing in maart 2023⁴ moet de SERV tot zijn spijt vaststellen dat de EU-beleidsmakers niet aan de verleiding hebben kunnen weerstaan om zich in die subsidiewedloop te laten meeslepen en dat hiermee het gelijke speelveld van de Europese interne markt op het spel wordt gezet. Grote lidstaten als Duitsland (48,4%), Frankrijk (22,6%) en Italië (7,8%) die dieper in de buidel kunnen tasten dan kleine lidstaten en regio's als Vlaanderen, zijn gezamenlijk al goed voor bijna 79% van de in totaal €742 miljard door Europa goedgekeurde staatssteun sinds februari 2022 (stand van zaken 4 september 2023). De SERV doet een oproep aan de Vlaamse regering voor een wake-up call tijdens het EU-voorzitterschap die einde maakt aan de verbreiding en versoepeling van de Europese staatssteunregels. Dit kan door werk te maken van een overkoepelend Europees industrieel beleid met ook de nodige hefboomen inzake innovatie en financiering.
- **De versteviging en verdere verdieping van het fundament van de Unie, zijnde de interne markt.** De interne markt vormt de hoeksteen van het Europese industriële beleid en heeft ervoor gezorgd dat Vlaams ondernemingen vlot de grenzen kunnen oversteken naar andere lidstaten. Ook vandaag is die intra-Europese export met voorsprong het

³ SERV (2023). [Advies en rapport open strategische autonomie](#).

⁴ SERV (2023). [Advies en rapport open strategische autonomie](#).

belangrijkste aandeel in de totale Vlaamse export. Voor de SERV is het verdiepen van deze interne markt een absolute noodzaak – denk bijvoorbeeld aan een interne markt voor diensten en data, maar ook het vinden van kapitaal.

De SERV ondersteunt in dit kader de oproep van de Europese Raad van 26-27 oktober 2023 tot een voortzetting en versnelling van de werkzaamheden om de regelgeving te vereenvoudigen en de nodige administratieve lasten, waaronder rapportagevereisten, te verminderen, met name ook voor kmo's en startups.

Ook handhaving moet bovenaan de agenda komen: het is niet nuttig om harmoniseringsregels te ontwikkelen wanneer die niet worden nageleefd.

- **De ontwikkeling van verantwoorde en betrouwbare AI.** De Europese AI-strategie is erop gericht van de EU een hub van wereldklasse voor AI te maken en ervoor te zorgen dat AI mensgericht en betrouwbaar is. Dat deze ambitie geen sinecure is, getuigt het sinds april 2021 lopende wetgevingsprocedure voor een Europese AI-verordening. Daarin concentreert de discussie zich onder meer rond de risico gebaseerde benadering van AI. De SERV heeft in een rapport onder meer de tweespalt in de mogelijkheden van AI beschreven⁵. Enerzijds is AI een beloftevolle technologie die van de wereld een betere plaats kan maken. Anderzijds brengt AI ook nieuwe uitdagingen met zich mee en roept het juridische en ethische vragen op.

Zo kan de inzet van AI leiden tot discriminatie ten gevolge van het gebruik van data die (onbedoeld) bepaalde culturele en sociale ongelijkheden weerspiegelen. Ook bestaat de vrees dat AI door de analyse van grote hoeveelheden persoonlijke data ongemerkt de keuze(vrijheid) van mensen kan sturen, beïnvloeden en beperken, waardoor de menselijke autonomie vermindert. Tevens leeft de vrees dat AI de democratie in gevaar kan brengen door allerlei aanbevelings- of filtersystemen (“botfarms”) die een sterk gekleurde inhoud (bv. samenzweringstheorieën) verspreiden waardoor de objectieve opinievorming in het gedrang komt. De SERV stelt vast dat de Europese wetgever zich bewust is van deze prangende problematiek en reikt erop dat Europa met haar normerend vermogen de toon kan zetten in de wereld.

- **Een performant en goed geconnecteerd elektriciteitsnet.** Het Europese energiesysteem moet verder klaar gemaakt worden voor een versnellende elektrificatie en veel meer hernieuwbare energie. Dat vergt o.a. robuuste elektriciteitsnetten die internationaal goed geïnterconnecteerd zijn. Hiervoor zijn voldoende investeringen nodig in transmissie- en interconnectiecapaciteit. Samenwerking hierrond binnen Europa is cruciaal en kadert binnen de bredere energietransitie die nodig is om de energie- en klimaatdoelstellingen te halen, om Europa minder afhankelijk te maken van de import van fossiele brandstoffen en om blijvend de energiebevoorradingszekerheid te garanderen.

⁵ SERV (2021). [Rapport artificiële intelligentie](#).

- **Een up to date, aantrekkelijk en kwaliteitsvol onderwijsaanbod.** De SERV stelt vast dat er tijdens het Belgisch EU-voorzitterschap behoorlijk wat initiatieven zijn gepland rond onderwijs. Wat op de (verwachte) agenda staat, zijn voor de Vlaamse sociale partners alvast belangrijke thema's: transnationale leermobiliteit (in alle leerniveaus), het actieplan voor digitaal onderwijs, kwaliteitsinvesteringen in onderwijs en opleiding (evidence-informed), welzijn en ondersteunende leeromgevingen en kwaliteitsborging in hoger onderwijs. Deze inspanningen moeten voor de SERV ook effectief hun weg vinden naar het onderwijs en bijdragen aan succesvolle schoolloopbanen voor alle leerlingen en studenten in Vlaanderen, België en de EU.

Een aansluitend belangrijk thema voor de SERV zijn aantrekkelijke en toekomstbestendige curricula en dito aanbod in alle onderwijsniveaus. Deze worden, voor wat de beroepsgerichte opleidingen betreft, onder meer bevorderd door een versterkte dialoog tussen onderwijs- en werkpartners, door kwaliteitsvol werkplekleren en door gedeelde state-of-the-art opleidingsinfrastructuur. Ook het bevorderen van de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep is voor de SERV een urgent thema waarbij de EU-lidstaten goed beleid of goede praktijken kunnen delen.

- **Zichtbare inspanningen en resultaten op vlak van levenslang leren.** In navolging van de Europese Skills Agenda, werden de voorbije jaren belangrijke stappen gezet voor de invoering van de leer- en loopbaanrekening, het nieuwe STEM-actieplan, het uitvoeren van competentieprognoses etc. om mensen niet alleen meer, maar ook juist op te leiden. Ondanks diverse inspanningen (plannen, maatregelen, studies, campagnes, ...) van diverse actoren, blijven de resultaten van het (formeel) levenslang leren onder de verwachting. Een leercultuur krijgt moeizaam voet aan de grond in Vlaanderen en veel van de EU-lidstaten. Een blijvende inzet is voor de SERV dan ook onontbeerlijk. Een uitwisseling van goed beleid en goede praktijken tussen de lidstaten kan zorgen voor een versterking en/of verfijning van incentives en maatregelen (in Vlaanderen: de opleidingsincentives, de leer- en loopbaanrekening, de competentiechecks, de transitiepunten, ...). Maar ook overleg en discussie over nieuwe pistes voor of benaderingen van levenslang leren, dienen een plaats te krijgen op de agenda van de diverse initiatieven m.b.t. levenslang leren.

De slotconferentie van het *'Europees jaar van de vaardigheden'* vindt plaats op 8 mei 2024. Het Belgisch EU-voorzitterschap kan aangegrepen worden om, in de aanloop van de slotconferentie, dit belangrijk themajaar sterker onder de aandacht te brengen en te wijzen op de nood aan meer levenslang leren en aan een brede ondersteuning van (potentiële) lerenden daarbij. Ook de OESO Skills Summit en de Vocational Skills Week van de Europese Commissie moeten hefboomen zijn om levenslang leren niet enkel high level op de agenda te zetten, maar ook onder de aandacht te brengen van ondernemingen en (potentiële) werknemers. Dat is absoluut nodig als we de 60% deelname aan vorming en opleiding in 2030 willen bereiken.

- **Een performant arbeidsmarktbeleid dat de mismatch wegwerkt.** Het goed functioneren van de arbeidsmarkt staat onder druk door de aanhoudende krapte. Vacatures worden moeizaam ingevuld. Terzelfdertijd zijn er nog steeds een groot aantal mensen die omwille van diverse redenen niet actief (kunnen) participeren aan de arbeidsmarkt. Het is

daarom meer dan ooit belangrijk om elk talent te benutten en de werkzaamheidsgraad te verhogen, zoals ook vooropgesteld als één van de doelstellingen van de Europese pijler van sociale rechten. Het Europees voorzitterschap biedt belangrijke opportuniteiten voor de uitvoering van het werkgelegenheidsakkoord⁶ dat Vlaamse Regering en de Vlaamse sociale partners⁷ hebben afgesloten op 1 juli 2023 om de krapte en mismatch aan te pakken en daarbij naar duurzame tewerkstelling en een inclusieve arbeidsmarkt te evolveren. Dit kan door mensen die aan de slag zijn aan de slag te houden, de rol van de VDAB te versterken en mensen aan te trekken die nu niet aan de arbeidsmarkt participeren. De acties uit het akkoord zijn ingedeeld in pijlers: 1) het uitbouwen van een resultaatgericht activeringsbeleid, 2) het voeren van een doorgedreven opleidingsbeleid, 3) versterkt inzetten op werkbaar werk en 4) de kansen benutten van interregionale mobiliteit en economische migratie. Het voorzitterschap kan worden aangegrepen om ervaringen daarvoor uit te wisselen tussen lidstaten, en om de vier pijlers de internationale aandacht te geven die ze verdienen om zo over grenzen heen een versnelling hoger te kunnen schakelen.

- **Volwaardige kansen creëren voor alle kinderen en jongeren.** De geplande evaluatie en actualisering van de Europese en internationale agenda's betreffende kinderen, jeugdzaken en de rechten van het kind en de EU-jeugdconferentie rond inclusieve samenlevingen moet de beleidsaandacht voor kwetsbare kinderen en jongeren aanscherpen en vertalen in duidelijke richtlijnen. Ook in Vlaanderen krijgen nog niet alle kinderen uit kwetsbare gezinnen voldoende kansen om te participeren aan de samenleving. Het ontoereikende aanbod kinderopvang in Vlaanderen is in dat kader een sprekend voorbeeld. Daardoor staat zowel de sociale, pedagogische als de economische functie van kinderopvang onder druk. Een gebrek aan kansen op jonge leeftijd heeft een impact op ontwikkelingskansen en latere kansen op de arbeidsmarkt⁸. De Europese Kindgarantie, aangevuld met de versterkte jongerengarantie, moet de juiste bakens uitzetten voor de hele EU.

De juiste zorg op de juiste plaats. De conferentie rond Geïntegreerde Zorg en Zorgzame Buurten sluit nauw aan op het debat rond een toekomstige organisatie van zorg en ondersteuning en een haalbare invulling van vermaatschappelijking van zorg. In het kader van het voorzitterschap verwacht de SERV dat dit thema transversaal benaderd wordt, overeenkomstig de 'Health in all policies' benadering. De SERV verwees⁹ in dat kader onder andere naar het belang van duidelijke persoonlijke, sociale en economische grenzen van mantelzorg, het intra- en transmuraal multidisciplinair en domeinoverschrijdend samenwerken in zorg en welzijn, de toepassing van proportioneel universalisme in functie van voldoende, laagdrempelige en toegankelijke professionele zorg en ondersteuning, de uitbreiding van een preventief gezondheidsbeleid dat ondersteund wordt via de professionele zorg, het benutten van technologie en data voor de

⁶ VESOC-Werkgelegenheidsakkoord (2022). [Iedereen Nodig, Iedereen Mee.](#)

⁷ Voka, ACV, UNIZO, ACLVB, Boerenbond en Verso.

⁸ SERV (2021). [Advies kinderopvang: olie in het raderwerk van gezin, arbeidsmarkt en samenleving.](#)

⁹ SERV (2022). [Advies juiste zorg, juiste plaats.](#)

ondersteuning van de organisatie van zorg en welzijn en het werken aan leeftijdsbestendige buurten en gebouwen met ruimte voor ontmoeting en sociale cohesie.